

GUVERNAREA 1996–2000: EVALUARE DIN PERSPECTIVA ULTIMULUI DECENIU

*Prof. dr. Alexandru Ioan Herlea
Fost Ministru al Integrării Europene (dec. 1996 – dec. 1999)
& Fost Ambasador, Șef al Misiunii României pe lângă UE
(mai 2000 – martie 2001)*

Rezumat: În articol se prezintă o analiză și comentarii privind realizarea unuia din principalele obiective ale Guvernării României din perioada 1996-2000, și anume, angajarea definitivă a României pe calea aderării la Uniunea Europeană (UE). Se prezintă cu precădere contribuția „Departamentului pentru Integrare Europeană – DIE”, pe care am avut onoarea să-l conduc în calitate de ministru, membru al Guvernului, din decembrie 1996 până în decembrie 1999. De asemenea, se face referință la realizările din anul 2000, ultimul an al Guvernării, și la activitatea mea ca ambasador, șef al misiunii României pe lângă UE – poziție din care am continuat eforturile depuse ca ministru pentru Integrare Europeană.

1. Considerații generale

Hotărârea de a deschide negocierile cu România s-a luat la summit-ul UE de la Helsinki, din decembrie 1999, și ea reprezintă unul din momentele importante din istoria României. A fost o decizie eminentă politică, care s-a putut lua datorită strategiei definite și acțiunilor întreprinse de către Guvernarea 1996-2000.

Înainte de a aborda subiectul integrării României în UE în timpul Guvernării 1996 – 2000, voi face câteva considerații generale privind această Guvernare.

1.1. Realizări capitale pe plan extern și intern

Cum s-a subliniat în luările de cuvânt ale președintelui și foștilor prim-miniștri, ca și ale unora dintre cei care s-au exprimat înaintea mea, Guvernarea 1996-2000 a fost cea care a marcat o evoluție importantă a României atât la nivelul poziționării geopolitice, cât și pe plan intern.

Numai în timpul Guvernării 1996-2000 România iese cu totul de sub controlul și tutela Moscovei și se orientează definitiv spre alianțe cu marile țări democratice din Europa și America de Nord. Ea reînnoadă astfel firul rupt, în ajunul celui de al Doilea Război Mondial, al politicii externe românești. În această perioadă s-au pus bazele obiectivelor strategice de integrare în UE și în NATO. În criza din Kosovo România s-a comportat ca un aliat al Occidentului și ca un membru de facto al NATO.

Aceste realizări esențiale pe plan extern au fost însoțite de succese pe plan intern, atât sub aspect politic și legislativ, cât și financiar și economic.

Pe plan politic, menționez două realizări: soluționarea conflictului cu minoritatea maghiară, UDMR participând la guvernare, și eliminarea definitivă a „*mineriadei*” ca formă de manifestare politică. Lichidarea ultimei mineriade, cea din ianuarie 1999, și prezervarea stării de drept au marcat un punct de cotitură al perioadei de tranziție.

Justiția a cunoscut primele tentative de emancipare de sub controlul politic. S-au început anchete privind crimele săvârșite în timpul evenimentelor din decembrie ‘89 și al mineriadelor și s-au deschis procese unor responsabili ale acestora. A început lupta împotriva corupției și a crimei organizate, cu anchetarea, judecarea și condamnarea mai multor infractori. Din păcate, în bună parte, aceste procese nu au putut fi finalizate. Ele vor fi ulterior oprite sau anulate de puterea instalată după alegerile din decembrie 2000.

Pe plan financiar, s-a evitat falimentul țării aduse în pragul acestuia de către guvernarea PSD-istă Iliescu-Văcăroiu. S-au plătit enormele datorii externe contractate în mod iresponsabil de către aceasta, s-a însănătoșit sistemul bancar și rezervele Băncii Naționale au crescut substanțial.

Pe plan economic, s-au angajat cu succes reforme esențiale – cum a fost cazul în sectorul minier. Au început adevăratele privatizări. Dar, cum era normal, evoluțiile pozitive în plan economic nu au devenit vizibile decât spre sfârșitul Guvernării 1996-2000. Creșterea economică în primul deceniu al secolului al XXI-lea s-a datorat reformelor întreprinse în perioada acestei guvernări.

Toate aceste înfăptuiri s-au putut realiza cu **respectarea stării de drept**, a principiilor de organizare și funcționare ale unei țări cu adevărat democratice. Separarea puterilor în stat a devenit o realitate, ca și respectarea literei și spiritului legii. Președintele E. Constantinescu a acordat o atenție deosebită acestor aspecte, atitudine diametral opusă arbitrariului comunist care se perpetuase în România și după decembrie 1989. Până la alegerile din noiembrie 1996, mentalitatea și comportamentul celor care au guvernat țara erau comuniste. Guvernarea 1996-2000 a adus o schimbare de substanță în acest domeniu.

1.2. Puterea în continuare în mâinile fostelor structuri

Evident, Guvernarea 1996-2000 nu a avut numai realizări, ar fi fost de altfel imposibil. Mai multe din obiectivele, pe care și le fixase în ajunul ajungerii la putere, au fost numai parțial sau deloc atinse.

Eșecurile s-au datorat în principal faptului că *adevărata putere a rămas în bună măsură în mâinile fostei nomenclaturi și a fostei Securități*. Această realitate a avut mai multe cauze.

Menționez, în primul rând, strategia utilizată pentru revenirea la normalitate definită de către KGB, serviciile secrete și nomenclaturile din țările comuniste. *Acceptată de Occident, în numele unei eficacități greșit înțelese, s-a lăsat mână liberă acestora să gestioneze tranziția*. Nu numai în România, ci și în toate țările foste comuniste, ea s-a desfășurat în aceste condiții. La noi în țară, însă, tranziția a îmbrăcat forme deosebit de dramatice.

De asemenea, respectarea scrupuloasă, de către Guvernarea 1996-2000, a marilor principii de organizare și funcționare ale unui stat cu adevărat democratic, la care m-am referit înainte, a avut în anumite cazuri efecte perverse. Inamovibilitatea magistraților, cerută de altfel cu multă insistență de UE, este un excelent exemplu. *Au devenit inamovibili toți dinozaurii epocii comuniste*. Unele decizii și acțiuni nu au luat în considerare, în suficientă măsură, complexe aspecte ale procesului de tranziție din România.

Economia românească era într-o stare extrem de dificilă. Pe de o parte, reformele întreprinse au cauzat o puternică comprimare a ei, inflația

galopantă nu a putut fi stăpânită și șomajul a crescut. Pe de altă parte, economia se găsea în mare măsură în mâinile securiștilor și ale fostei nomenclaturi care, prin multiple procedee – inginerii financiare, acordări de credite pe considerente politice, credite care nu vor fi rambursate, accelerări și frânări succesive (*stop and go*) ale reformei etc. – reușiseră să intre în stăpânirea ei. Această realitate nu a putut fi schimbată.

Opinia publică aștepta măsuri cu caracter moral accentuat. Era dispusă la sacrificiile legate de reformă economică, cu condiția ca ele să fie echitabil distribuite și să se pună capăt jafului țării început imediat după decembrie 1989. Solicita accelerarea și ameliorarea procesului de restituire a proprietăților. Dorea să cunoască adevărul despre așa-zisa Revoluție și despre mineriade, care atinseseră paroxismul în iunie 1990. Spera că adevărații responsabili ai celor cincizeci de ani de crime comuniste să fie demascați și cei cu sânge pe mâini – trași la răspundere. Credea că Punctul 8 al Proclamației de la Timișoara va intra în sfârșit în vigoare și că o lege a lustrăției va fi votată.

Toate acestea au rămas, în bună parte, deziderate neîmplinite. Guvernarea 1996-2000 nu a știut, nu a putut și o parte a membrilor ei s-au opus unei evoluții morale, europene a instituțiilor, administrației și economiei. Sub amenințarea spargerii coaliției, Partidul Democrat – PD, care avea experiența guvernării și interese clare de apărare, a împiedicat adesea transpunerea în viață a reformelor. El avea în față Partidul Național Țărănesc Creștin Democrat – PNȚCD, lipsit de experiența guvernării, destabilizat prin infiltrări masive și condus de un președinte moral, nedispus să facă manipulările practicate de celelalte partide.

PD își impunea punctul de vedere adesea prin șantaj. Amintesc de demiterea șefului Departamentului de Control al Guvernului, Valerian Stan, în iunie 1997, după ce reușise să facă progrese semnificative pe linia combaterii corupției. O parte din cei vizați erau din conducerea PD. A urmat demiterea prim-ministrului Victor Ciorbea, în martie 1998. Lipsit de experiența guvernării, dar cinstit, muncitor și atașat revenirii României la normalitate, el angajase cu succes reforme economice de substanță. Reușise să înceapă plata imenselor datorii contractate de precedentele

guvernări, *evitând astfel intrarea țării în faliment*. Desființarea DIE în decembrie 1999, imediat după summit-ul UE de la Helsinki, și includerea lui în Ministerul de Externe este o altă „*victorie*” a PD-ului. Această manevră permitea președintelui PD, Petre Roman, noul ministru de Externe, să culeagă roadele începerii negocierilor de integrare în UE.

Domnul P. Roman, în luarea sa de cuvânt de astăzi, a calificat conflictele din Coaliție ca puerile. Eu nu cred că ele au fost chiar așa puerile, domnia sa și foștii lui colegi de partid, începând cu actualul președinte Traian Băsescu, le-au exploatat cu măiestrie.

Acestea fiind spuse, mă voi referi în continuare la evoluția procesului integrării României în UE în timpul Guvernării 1996-2000.

2. DIE și Integrarea în UE. Realizări și Succese

Am preluat responsabilitatea Departamentului Integrării Europene – DIE cu titlul de ministru delegat pentru Integrare Europeană, pe lângă prim-ministru. Șeful DIE era ridicat la rang de ministru, membru al Guvernului, subliniindu-se astfel importanța acordată de către noua Guvernare integrării României în UE.

În decembrie 1996 România era deja angajată formal pe calea integrării europene. „*Acordul de Asociere*”, care definea cadrul legal al relațiilor dintre România și UE, intrase în vigoare din februarie 1995 și în luna iunie a aceluiași an România depusese cererea de aderare la UE. Acest lucru a fost posibil în urma acordului – „*Declarația de la Snagov*” – intervenit între toate forțele politice parlamentare, de a susține integrarea țării în UE.

Departamentul Integrării Europene – DIE fusese creat în 1993, când România a depus cererea de asociere la UE. Conducătorul era un Secretar de Stat, el era plasat direct sub autoritatea premierului. Poziționare normală, dat fiind faptul că integrarea europeană era în primul rând un proces de reformă a instituțiilor, economiei și societății românești și implica, deci, guvernul în ansamblul lui.

Din capul locului, am impus o *atitudine nepartizană* sau, mai exact, de continuare și întărire a ceea ce se numea „*spiritul de la Snagov*”, și utilizarea sprijinului pentru aderare, indiferent de culoarea forțelor politice

de la care acesta provenea. Cu condiția, evident, ca valorile pe care se baza procesul de integrare în UE să fie respectate. Această atitudine era indispensabilă procesului de aderare, care era un proces de interes național.

În pofida a numeroase dificultăți, consider că DIE a avut, în perioada Guvernării 1996-2000, o contribuție esențială în *definirea strategiei de integrare și în transpunerea în viață a măsurilor și acțiunilor necesare pregătirii României pentru deschiderea negocierilor de aderare la UE.*

Contribuția DIE a existat atât în plan politic, cât și în plan tehnic. În **plan politic** menționez: menținerea tuturor țărilor candidate în procesul de lărgire al UE, definirea criteriului politic de aderare ca prioritar, dezvoltarea și utilizarea relațiilor pe care le aveam, sau le-am putut crea, atât la nivelul principalei familii politice din Parlamentul European, Partidul Popular European – PPE, cât și la nivelul țărilor membre și candidate UE. În **plan tehnic**, DIE a asigurat dialogul dintre Guvern și instituțiile europene, începând cu Comisia și Parlamentul, a coordonat armonizarea legislativă și construcția instituțională aferentă, a avut inițiative legislative, a elaborat documentele strategice ale integrării, a avut responsabilitatea asistenței financiare externe nerambursabile. La acestea se mai adăugă reorganizarea DIE în funcție de evoluția procesului de integrare în UE.

În cele ce urmează voi da detalii, oprindu-mă asupra celor mai importante contribuții ale Departamentului Integrării Europene – DIE, în perioada decembrie 1996-decembrie 1999.

2.1. Realizări și succese pe plan politic

2.1.1. Agenda 2000. Marginalizarea României

În primăvara anului 1997, activitatea DIE și a mea personală s-au concentrat, în afara sarcinilor curente de pregătire a României pentru deschiderea negocierilor de aderare și de asigurare a dialogului între România și UE, pe urmărirea atentă a două evenimente: *Agenda 2000* și Consiliul European de la Amsterdam.

Cu **Consiliul European de la Amsterdam**, din iunie 1997, se încheia „*Conferința Inter-Guvernamentală – CIG*”, care, printre altele, analizase

o reformă a instituțiilor europene în vederea lărgirii. La această întâlnire eu nu am fost prezent, ministrul de Externe, A. Severin, dorind să fie unicul acompaniator al președintelui E. Constantinescu.

Document esențial, făcut public în iulie 1997, *Agenda 2000* cuprindea strategia definită de Comisia UE pentru întărirea și lărgirea Uniunii la începutul secolului XXI. În privința lărgirii, după o analiză amănunțită a procesului de pregătire pentru aderare, în care erau angajate fiecare din cele zece state foste comuniste din Europa Centrală și de Est, *Agenda 2000* propunea începerea negocierilor de aderare numai cu cinci dintre ele.

Bugetul UE pe perioada 2000-2006 corespundea, în consecință, unei lărgiri a UE cu aceste cinci state. Statele care nu începeau negocierile, printre care și România, se găseau astfel într-o situație extrem de dificilă. Aceasta cu atât mai mult cu cât reforma instituțională prevăzută de Consiliul European de la Amsterdam preconiza și ea o lărgire cu numai cinci state. Componenta instituțiilor UE era stabilită pentru douăzeci de state (15 + 5).

DIE a elaborat un *răspuns la Agenda 2000*. În acesta se evidențiau progresele făcute de România în îndeplinirea criteriului politic după alegerile din noiembrie 1996, se relevau câteva inexactități în raportul Comisiei și se insista ca negocierile de aderare să se deschidă în același timp cu toate țările candidate.

Cum însă era evident că argumentele aduse pe fond erau total insuficiente, m-am angajat personal într-un demers pur politic. M-am adresat în primul rând PPE, partid majoritar în Parlamentul European, din comitetul executiv al căruia făceam parte în calitate de reprezentant al PNȚCD. Mă bucuram de încrederea creștin-democraților europeni. Am fost astfel singurul reprezentant al unei țări est-europene care, invitat la Congresul partidului CDU de la Leipzig, în octombrie 1997, a avut onoarea să se exprime de la tribuna în care se găsea Cancelarul Helmut Kohl.

2.1.2. Congresul de la Toulouse al PPE și Consiliul European de la Luxemburg. România rămâne în procesul de lărgire al UE

La cel de al XII-lea Congres al PPE – Toulouse, 9/11 noiembrie 1997 – a avut loc o intensă dezbatere privind lărgirea UE, în cadrul căreia problema României și Bulgariei, cele două țări rămase cel mai în urmă în îndeplinirea criteriilor de aderare, a ocupat un loc central. Ele erau amenințate de un tratament diferit de cel aplicat celorlalte țări candidate.

M-am implicat activ și, prin intervenții în ședințe plene și mai ales prin convorbiri private, am obținut un important sprijin. Printre personalitățile PPE cu care ajunseseam să stabilesc relații privilegiate și care au susținut România cu această ocazie îi menționez pe: Hans-Gert Pötering, viitorul președinte al Parlamentului European, François Bayrou, președintele partidului CDS din Franța și vicepreședinte al PPE, Angelo Benassola, președintele fundației «Alcide de Gasperi», Jean-Claude Juncker, prim-ministru al Luxemburgului. Acesta din urmă fusese impresionat de pledoariile prim-ministrului Victor Ciorbea în favoarea aderării României la UE făcute cu ocazia unor întâlniri anterioare la care am participat împreună.

Rezoluția adoptată de Congresul PPE de la Toulouse afirma fără ambiguitate că toate țările candidate, inclusiv România și Bulgaria, rămân în procesul de lărgire. Unele începeau imediat negocierile, celelalte urmau să intensifice pregătirea pentru aderare, primind un ajutor întărit din partea UE. Toate statele candidate urmau să semneze «Parteneriate de Aderare» în care se stabileau prioritățile în procesul de pregătire pentru aderare și se specificau diferitele forme de ajutor acordat de către UE.

Punctul de vedere al PPE va fi adoptat de către Consiliul European de la Luxemburg din decembrie 1997 și va deveni astfel poziția oficială a UE referitoare la lărgire. Președintele E. Constantinescu, însoțit de A. Severin și de mine, a participat la acest Consiliu European și a influențat luarea deciziei privind lărgirea UE. ***Marginalizarea României preconizată de Agenda 2000 era astfel depășită.***

Am beneficiat și în anii următori de încrederea familiei creștin-democrate, unde am putut pleda cauza României. În primăvara anului

1998, l-am convins pe președintele Fundației Konrad Adenauer, Ottfried Henning, să deschidă o antenă a fundației în România. În toamna aceluiași an am fost ales vicepreședinte al Internaționalei Democrat – Creștine (IDC) și reales în toamna anului 2000. Începând cu 2002, am devenit membru al Comitetului Executiv al IDC, responsabil cu țările din Europa Centrală și de Est, poziție în care redactam de două ori pe an rapoarte privitoare la evoluțiile acestor țări. Am participat, de asemenea, în calitate de reprezentant al PNȚCD, începând cu 1998, an în care partidul a devenit membru asociat al PPE, la grupurile sale de lucru „*lărgire*” și „*politici europene*”.

2.1.3. Criteriul Politic devine prioritar – O nouă abordare de importanță capitală pentru deschiderea negocierilor

Deschiderea negocierilor era obiectivul pentru atingerea căruia DIE nu a precupețit nici un efort. Situația rămânea însă în continuare, în toamna anului 1998, extrem de dificilă. Conform Raportului Comisiei UE, România se găsea într-o situație relativ acceptabilă privind două din criteriile de aderare, cel politic și cel al absorbției acquis-ului comunitar și se confrunța cu mari dificultăți la nivelul celorlalte două criterii, cel economic și cel al administrației publice.

După debarcarea prim-ministrului V. Ciorbea, reforma economică cunoscuse o încetinire, creșterea economică era încă negativă și se considera că economia românească nu are capacitatea de a face față concurenței în cadrul pieței unice. Pe de altă parte, reformele avansau extrem de greu și de încet în domeniul administrației publice, al justiției, al demilitarizării poliției etc. **Corupția** era, de asemenea, o problemă deosebit de spinoasă. Comisia a început însă să-i acorde importanța cuvenită ceva mai târziu, începând cu primăvara anului 2000.

Cum posibilitățile de acțiune ale DIE privind desfășurarea reformelor erau reduse, am pus accentul pe promovarea criteriului politic. Acesta era domeniul în care progrese importante au fost realizate începând cu decembrie 1996. Era cazul alternanței la putere după alegerile din toamna aceluiași an și al soluționării conflictului cu minoritatea maghiară, care participa de acum la Guvernare.

În calitate de ministru al Integrării Europene, am avut o serie de intervenții în sensul **definirii criteriului politic ca prioritar**: articole, conferințe, participare la seminarii, întâlniri bilaterale cu personalități ale UE din Comisie și Parlament sau cu cele din diferitele state membre importante.

Am susținut acest punct de vedere și cu ocazia întâlnirii liderilor PPE și ale grupului parlamentar PPE de la Marbella-Spania, din iulie 1999, la care a participat și comisarul pentru lărgire al Comisiei UE – Hans van den Broek. Aici subiectul a fost discutat în detaliu, subliniindu-se faptul că menținerea în continuare a celor patru criterii de aderare ca inseparabile va afecta România și Bulgaria, penalizând aceste țări în perspectiva deschiderii negocierilor. La acest congres s-a definit poziția PPE de promovare ca prioritar a criteriului politic. Am obținut pentru România, ca și în cazul congresului PPE de la Toulouse, o susținere puternică.

Această abordare, susținută și de președintele E. Constantinescu, a beneficiat de suportul președintelui Jacques Chirac și al altor șefi de state și a fost până la urma reținută de Comisia UE și acceptată ca atare de Consiliul UE de la Helsinki din decembrie 1999. *A fost o evoluție esențială, care a permis deschiderea negocierilor de aderare cu România.*

2.1.4. Reuniunea Țărilor Candidate de la București, o inițiativă remarcată

Pentru a împiedica marginalizarea României, care se găsea într-o situație extrem de dificilă în privința îndeplinirii exigentelor aderării la UE, am definit **acțiuni de afirmare a solidarității între toate țările candidate**.

Am luat astfel inițiativa de a invita, la București, pe colegii mei, responsabilii integrării europene – miniștri ai integrării sau echivalenți – din toate statele candidate și de a propune întâlniri anuale ale acestora. Reuniunea din România a beneficiat de sprijinul ambasadorului Austriei, țara care deținea în acel moment președinția UE. Cu ocazia **întâlnirii de la București**, care a avut loc în 6 decembrie 1998, s-a afirmat că succesul fiecărui stat candidat pe calea integrării este în același timp un succes al tuturor țărilor candidate.

Această inițiativă a fost citată de către analista Edith Lhomel în *L'Europe centrale et orientale*, ediția 1999 a cunoscutei publicații *Les études de La Documentation Française*, ca una din principalele acțiuni politice din România în anul 1998. Cea de a doua reuniune a avut loc la Bratislava în noiembrie 1999 și următoarea la Vilnius, în noiembrie 2000. Se vorbea de acum de un „*spirit de la București*” pentru a caracteriza această colaborare între țările candidate.

2.1.5. Mobilizare în perspectiva Consiliului European de la Helsinki

În toamna anului 1999, când mai rămăsese foarte puțin timp până la reuniunea Consiliului European de la Helsinki, am utilizat din ce în ce mai accentuat pârghia politică.

Am făcut o serie de **deplasări** în țările importante ale UE, unde am găsit interlocutori de înalt nivel, foarte binevoitori, care mi-au făcut adesea sugestii și mi-au dat sfaturi importante. Majoritatea aparțineau familiei politice creștin-democrate, dar nu numai. Citez întâlnirile cu cei doi comisari francezi Michel Barnier (creștin-democrat) și Pascal Lamy (social-democrat). În Germania, Fundația Konrad Adenauer mi-a mijlocit întâlniri la nivel foarte înalt. Îi menționez pe Karl Lamers, o eminentă cenușie a CDU, și pe deputatul Peter Hintze, secretarul general al acestui partid. Cu acesta din urmă am avut ulterior o bună colaborare.

O atenție deosebită am acordat-o relației cu Kimo Sassi, ministrul Afacerilor Europene al Finlandei, țară care în toamna anului 1999 deținea președinția Uniunii Europene. Am reușit să stabilesc o legătură amicală cu el. Ambasadoarea României la Helsinki, d-na Smaranda Enache, a fost foarte activă și eficientă în funcția pe care a deținut-o.

În noiembrie 1999, am organizat în România prima **reuniune** într-o țară din Europa de Centru și de Est a Comitetului Executiv al Internaționalei Democrat – Creștine – IDC, al cărei vicepreședinte fusesem ales cu un an înainte. PPE era cel mai important membru al IDC. Tot în toamna anului 1999 am mai fost invitat și am participat la o serie de reuniuni internaționale. Menționez participarea mea la una din mesele rotunde ale congresului societății Association Française pour la Communauté Atlantique – ARCA ce s-a desfășurat la Strasbourg în

prezența președintelui Jacques Chirac. Manifestarea era organizată pentru a celebra cea de a 50-a aniversare a NATO și era finanțată și de UE.

Acțiunea mea pentru deschiderea negocierilor de aderare s-a desfășurat în paralel cu cea a președintelui Emil Constantinescu și a ministrului de Externe, Andrei Pleșu. Președintele E. Constantinescu, prin politica externă dusă și prin credibilitatea de care se bucura, a jucat un rol esențial în deschiderea negocierilor de aderare. L-am însoțit pe președintele Constantinescu în mai multe din **întâlnirile** foarte restrânse pe care le-a avut la cel mai înalt nivel și am remarcat atenția care i se acordă. Menționez numai întâlnirile cu președintele Jacques Chirac, cu care președintele Constantinescu avea raporturi privilegiate, și cele cu cancelarul Helmut Kohl. Acesta din urmă, chiar dacă nu mai era în funcție, continua să aibă la nivelul UE o autoritate și un prestigiu de excepție.

2.2. Realizări și succese pe plan tehnic

2.2.1. Relațiile cu Instituțiile Europene și cu Țările Membre și Candidate

În calitate de ministru pentru Integrarea Europeană, am definit și urmat o **atitudine de echilibru** în relațiile cu instituțiile UE pe de o parte (Comisia, Parlamentul etc.) și pe de altă parte cu țările membre, începând cu Franța și Germania. În urma demersurilor pe care le-am făcut cele două țări mi-au acordat, de la începutul anului 1997, doi consilieri: François Froment-Meurice și Christian Zschaber. Ei erau remunerați de către aceste țări, nu de Guvernul României. Dacă relațiile cu Comisia erau importante la **nivel tehnic**, cele cu țările membre erau determinante la **nivel politic**, prin urmare decizional.

Relațiile cu țările membre ale UE și cu țările candidate le-am întreținut și dezvoltat prin vizite de lucru în aceste țări, prin invitarea și primirea de delegații străine, în special ale omologilor mei și prin întreținerea de bune raporturi cu ambasadorii acestor țări la București.

Cu excepția a două țări membre – Danemarca și Grecia – și cinci țări candidate, am făcut vizite de lucru în toate aceste țări. Am primit la București miniștrii Afacerilor Europene din toate țările membre și

candidate. Am avut relații privilegiate cu un număr important dintre omologii mei din Guvernele acestor țări. Menționez pentru țările membre pe cei doi miniștrii francezi ai Afacerilor Europene Michel Barnier și Pierre Moscovici și pentru țările candidate pe ministrul slovac al Integrării Europene, Ian Fiegel. Am avut de asemenea legături strânse cu ambasadorii marilor țări ale UE și cu cei ai țărilor care asigurau președinția UE – ambasadorii Franței (Pierre Menat), Germaniei (Leopold von Bredow), Angliei (Christopher Craby), Austriei (Karl Vetter von der Lilie), Finlandei (Mikko Heikinheimo), Portugaliei (José Augusto Seabra), Suediei (Niels G. Revelius), precum și cu majoritatea ambasadorilor țărilor candidate. Aduag și bunele relații avute cu ambasadorul Elveției (Jean-Claude Joseph) și cu reprezentantul Băncii Mondiale în România, François Etti.

Am acordat, evident, multă atenție relațiilor cu membrii Comisiei UE și celor cu membrii Parlamentului European – PE, în special cu membrii Comisiei Parlamentare Mixte Parlamentul European – Parlamentul României. Cu un număr relativ important dintre ei am avut relații amicale, construite adesea pe linia apartenenței la aceeași familie politică. Îi menționez, ca exemple, pe președintele Comisiei de Afaceri Externe al PE, Elmar Brok, care la invitația mea a venit de două ori în România și pe Jean Antoine Giansily, vicepreședinte al Comisiei Buget al PE, un bun prieten cu care colaborez deja la Paris în anii 1980. Dna Nicole Fontaine, președinta PE, m-a tratat, de asemenea, cu multă atenție și m-a sprijinit în mod deosebit. Pot spune același lucru despre comisarii Viviane Reding, Michel Barnier sau Mario Monti.

2.2.2. Dialogul cu UE asigurat de către DIE

DIE a fost instituția care a condus, coordonat și susținut, în cea mai mare parte, dialogul pe care Guvernul l-a avut cu UE. Acesta s-a desfășurat în cadrul prevăzut de **Acordul de Asociere**: Comitetul de Asociere și cele nouă subcomitete pe sectoare și Consiliul de Asociere.

După semnarea **Parteneriatului de Aderare**, în martie 1998, la acest cadru s-a adăugat procesul de evaluare analitică a absorbției *acquis-ului comunitar* – cunoscut sub numele de *screening*. Acest proces de

evaluare, care analiza atât legislația adoptată, cât și instituțiile prevăzute pentru a o aplica, reprezenta o prefigurare a negocierilor ce urmau să înceapă.

Dialogul a existat și în contextul elaborării unor documente de către Comisia UE. Este cazul Agendei 2000, al Parteneriatului de Aderare și al rapoartelor anuale ale Comisiei UE privind evoluțiile legate de îndeplinirea criteriilor de aderare. Primul Raport Anual a fost prezentat în toamna anului 1998. Aceste rapoarte erau precedate de o auto-evaluare și urmate de un răspuns din partea României, toate realizate de DIE.

Departamentul Integrării Europene – DIE a participat, de asemenea, activ la toate reuniunile de lucru ale Comitetului Parlamentar Mixt România – Uniunea Europeană.

2.2.3. Documentele Strategice ale Integrării elaborate de către DIE

DIE a elaborat **Programul Național de Absorbție al Acquis-ului Comunitar** apărut la sfârșitul anului 1997. El va fi integrat în **Programul Național de Aderare a României la UE–PNAR** elaborat tot de DIE, în 1998, pe baza Parteneriatului de Aderare.

Instrument evolutiv de **planificare strategică pe termen scurt și mediu**, PNAR a fost dezvoltat și actualizat periodic de către DIE, conform cerințelor procesului integrării europene. PNAR cuprindea **patru capitole** care corespundeau celor patru criterii de aderare: criteriul politic, criteriul economic, criteriul privind absorbția acquis-ului comunitar și criteriul referitor la capacitatea administrației publice și a sistemului judiciar de a funcționa după standarde europene. Primele trei criterii sunt cunoscute sub numele de „*criteriile de la Copenhaga*” și ultimul drept „*criteriul de la Madrid*”, după locul unde au fost adoptate de Consiliile UE. În 1999, PNAR-ul a fost completat cu un **al cincilea capitol** (realizat de DIE în colaborare cu Ministerul de Finanțe), care se referea la finanțarea obiectivelor și programelor definite în acest document și asigura **corelarea acțiunilor cu finanțările**. PNAR-ul a demonstrat capacitatea administrației românești de planificare strategică și financiară în raport cu exigențele integrării europene – și din acest punct de vedere a contribuit la evoluția relațiilor cu UE.

Un alt document strategic, de importanța națională, elaborat în cea mai mare parte sub coordonarea DIE, a fost **Planul Național de Dezvoltare – PND**. El era bazat pe Parteneriatul de Aderare și pe PNAR și a fost redactat de către *Agenția Națională de Dezvoltare Regională – ANDR*. Aceasta a fost înființată, în 1998, pe baza Legii de dezvoltare regională, la elaborarea căreia DIE a contribuit substanțial. Odată cu ANDR au fost înființate și cele opt **agenții regionale**, corespunzătoare celor opt regiuni de dezvoltare definite cu acest prilej. ANDR avea rolul de a coordona dezvoltarea regională, pentru ca aceasta să ajungă la nivelul cerut de standardele integrării în UE. PND a fost început în primăvara lui 1999 și încheiat un an mai târziu, după desființarea DIE. El prevedea modul de utilizare a asistenței financiare externe și a resurselor bugetare interne alocate promovării **coeziunii economice și sociale**.

DIE a colaborat, de asemenea, la realizarea a unui alt document de importanță națională apărut în vara anului 1999: **Strategia Națională pentru Dezvoltare Durabilă** promovată de Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare – PNUD prin Centrul Național de Dezvoltare Durabilă, aflat sub egida Academiei Române.

2.2.4. Asistența financiară crește substanțial. România devine gestionara ei

În calitate de Coordonator Național al asistenței financiare externe nerambursabile, Departamentul Integrării Europene – **DIE a negociat nivelul asistenței acordate de către UE României**. În exercițiul bugetar al UE 1996 – 1999, țării noastre nu îi erau alocate decât cca 130 milioane euro/an (asistență PHARE) ceea ce o plasa, în privința asistenței financiare pe cap de locuitor, pe perioada exercițiului bugetar, pe ultimul loc dintre toate țările candidate. Pentru exercițiul bugetar 2000-2006, România a reușit să obțină, în 1999, **o creștere importantă a alocației**, care a atins 640 milioane euro/an (asistență PHARE, ISPA, SAPARD), un nivel al asistenței financiare pe cap de locuitor echivalent cu cel al tuturor celelalte țări candidate.

Acest lucru a fost posibil datorită atât demersurilor DIE – care a solicitat cu perseverență criterii obiective și transparente de alocare a

asistenței financiare, cât și noului context creat de lansarea strategiei întărite de pre-aderare, elaborată de Comisia UE și adoptată de Consiliul European de la Luxemburg.

Tot în 1999 **România a obținut dreptul de a gestiona fondurile europene de pre-aderare**, începând cu asistența PHARE. Această gestiune se făcea până atunci la Bruxelles, de către Comisia Europeană. Era o nouă recunoaștere a progreselor realizate pe linia pregătirii administrative și legislative pentru aderarea la UE. În acest context, în cadrul Ministerului de Finanțe s-au înființat două structuri esențiale pentru gestionarea fondurilor europene: Oficiul de Plăți și Contractare PHARE – OPCP și Fondul Național de Pre-aderare – FNP. DIE a jucat un rol de prim plan la crearea acestora.

Cum alocațiile fondurilor nerambursabile erau condiționate de prezentarea de proiecte bine și corect realizate, precum și de gestionarea performanță a acestora, DIE a inițiat și organizat o serie de **cicluri de formare-specializare în gestionarea proiectelor**. La ele au participat peste 500 de funcționari din diverse ministere. Cu această ocazie, DIE a publicat două manuale cu titlul *Managementul Proiectelor*.

2.2.5. Valorificarea Strategiei întărite de pre-aderare—câteva exemple

DIE s-a implicat în acțiunile de **promovare** a oportunităților oferite de strategia întărită de pre-aderare. A colaborat strâns cu diferitele ministere, cu precădere cu direcțiile de Integrare Europeană ale acestora, înființate, cu contribuția DIE, în prima parte a Guvernării 1996-2000.

Ministerul Învățământului, condus de Andrei Marga, s-a comportat, în această privință, exemplar. **România a fost prima țară candidată care a avut acces la toate programele europene de formare**. Accesul la programele europene era condiționat de absorbția și transpunerea în viață a *acquis*-ului comunitar. Cel mai cunoscut este programul **Socrates**, cu ramura lui, **Erasmus**. Acesta din urmă privea învățământul superior și finanța colaborările dintre universitățile europene, în special mobilitățile studenților și ale cadrelor didactice în spiritul „procesului de la Bologna”. Lansat în 1998, acest proces prevedea crearea unui mare spațiu universitar european. A. Marga a jucat un rol de seamă în acest context și

universitățile românești au beneficiat din plin de asistența europeană, atât sub aspect financiar, cât și în procesul de evaluare și de restructurare a lor.

Ministerul Culturii, condus de Ion Caramitru și Ministerul Mediului condus de Romica Tomescu, au desfășurat, de asemenea, în colaborare cu DIE, acțiuni susținute în sensul absorbției *acquis*-ului comunitar, al transpunerii lui în viață și al accesării fondurilor europene. Menționez reabilitările unor monumente istorice – întreprinse de I. Caramitru, care se bucura de o bună reputație în presa din străinătate, sau unele realizări în domeniul mediului și al prezervării pădurilor, ale lui R. Tomescu. Aceasta era apreciat la Bruxelles – așa cum am putut constata când l-am însoțit, în anul 2000, în calitate de ambasador pe lângă UE, la întâlnirile pe care le-a avut cu Comisarul pe mediu al Comisiei UE, Margaret Walström.

DIE a colaborat strâns, de asemenea, cu Ministerul Transporturilor, condus de Traian Băsescu, care a fost un mare beneficiar al fondurilor europene. Modernizarea infrastructurii era considerată de către Bruxelles ca una din principalele priorități ale unei țări candidate la integrarea în UE.

2.3. Realizări și succese pe planul organizării

2.31. Reorganizarea Departamentului Integrării Europene – DIE

Transferul de putere în decembrie 1996 s-a petrecut în bune condiții și am preluat o structură cu un personal în general competent și atașat muncii prestate.

Reorganizarea DIE s-a făcut pe parcurs, în funcție de evoluția procesului de pregătire pentru aderare, cu precădere în anii 1998 și 1999. Astfel, în primăvara anului 1998, odată cu semnarea Parteneriatului de Aderare și lansarea strategiei întărite de pre-aderare, s-au redefinit și repartizat responsabilitățile experților DIE pe **sectoare tematice** și s-a întărit și îmbunătățit **colaborarea** dintre aceștia și direcțiile de integrare europeană din ministere. S-a creat mega-direcția de Strategie și Asistență, în cadrul căreia s-a reorganizat direcția de Asistență Financiară, luându-se în considerare noile forme de asistență financiară ISPA și SAPARD. A fost astfel întărită și definitiv formalizată funcția de **coordonator național** al asistenței financiare nerambursabile. Această structură, integrată astăzi

în Ministerul de Finanțe, continuă să existe sub denumirea de Autoritatea pentru Coordonarea Instrumentelor Structurale. Ea a negociat toate memorandumurile de finanțare externă.

În organizarea DIE am avut în vedere **crearea unei instituții bazate pe tehnicieni**, conform modelului administrațiilor europene, și deci străină de orice ingerință politică. Am dorit ca DIE să devină prima structură a administrației românești care să corespundă criteriului patru al aderării, cel privitor la administrația publică. Această atitudine, de la care nu m-am abătut, mi-a atras o serie de animozități în sânul PNȚCD. Am avut, de asemenea, șansa să am colaboratori profesioniști și în special să recrutez tineret de calitate. La suprimarea sa, în decembrie 1999, DIE era format în proporție de peste 60% din personal recrutat în ultimii trei ani.

2.3.2. Institutul European și alte structuri implicate în integrarea europeană

DIE a fost implicat în **înființarea mai multor instituții și structuri** chemate să joace un rol important în procesul de integrare europeană. Unele au fost deja menționate: direcțiile de integrare europeană din diferitele ministere, Agenția Națională de Dezvoltare Regională – ANDR, Oficiul de Plăți și Contractare Phare – OPCP și Fondul Național de Pre-aderare – FNP. Mai adaug instituțiile create pentru implementarea legislației europene, spre exemplu Oficiul Concurenței.

Instituția care a fost însă creată exclusiv de DIE a fost Institutul European. El era conceput ca o structură independentă, instrument de ameliorare a strategiei de integrare în UE. Această inițiativă a DIE, lansată în aprilie 1998, nu a beneficiat de susținerea prim-ministrului Radu Vasile și Institutul European nu a devenit funcțional decât după mai bine de un an de zile. El trebuia să realizeze studii de impact aprofundate, finanțate de UE, privind în primul rând îndeplinirea criteriilor de aderare și să contribuie astfel la ameliorarea continuă a procesului de reformă și la absorbția și transpunerea în viață a *acquis*-ului comunitar. Aceste obiective vor fi serios afectate după alegerile din decembrie 2000, când Institutul European este trecut de către ministrul Integrării Europene, Hildegard Puwak, în subordonarea ministerului său. El își pierde astfel atât

independența, cât și accesul la fondurile comunitare, condiționat de această independență.

Un rol important în crearea Institutului European l-a avut Nicolae Idu, responsabil cu rang de Secretar de Stat al mega-direcției nou create în toamna anului 1998, Strategie și Asistență. N. Idu, un tehnician competent, care a servit sub toate guvernările și pe care l-am susținut, va fi, începând cu vara anului 1999, primul director general al acestui institut. El era condus de un Consiliu de Administrație unde am putut să-l promovez președinte pe profesorul Boldur-Lățescu, care se bucura de stimă și apreciere atât în sânul comunității academice, pentru activitatea sa științifică și pedagogică, cât și în societatea civilă, pentru angajamentul sau anti-comunist. El a fost înlocuit, din nefericire, în anul 2000, imediat după suprimarea DIE, cu ambasadorul Constantin Ene. Acesta fusese șeful Misiunii României pe lângă UE de la crearea acesteia și până la începutul anului 2000. Toate insistențele mele de a fi schimbat, spunându-mi-se deschis la Bruxelles, de către Directorul general al Direcției Generale „Lărgire” a Comisiei, François Lamoureux, cu ocazia primei noastre întâlniri, că suntem singura țară candidată care are un ambasador pe lângă UE cu studii la Moscova, au fost zadarnice. Era protejatul domnului Petre Roman.

2.3.3. Organizarea în perspectiva deschiderii negocierilor de aderare

În toamna anului 1999, România începea să beneficieze de o apreciere favorabilă din partea celor de care depindea deschiderea negocierilor de aderare.

În acest context, am decis să anticipez și să organizez lucrurile ca și când hotărârea de deschidere a negocierilor cu România ar fi fost deja luată. În această perspectivă am continuat **reorganizarea DIE** și am definit o serie de **măsuri legislative** și de altă natură. A fost desemnat Negociatorul Șef în persoana adjunctului meu, tânărul și capabilul Aurel Ciobanu Dordea, Secretar de Stat din DIE, numit în această funcție la propunerea mea cu mai puțin de un an înainte. A fost elaborat **proiectul cadrului legislativ pentru organizarea și desfășurarea negocierilor**. Au fost identificate domeniile în care puteau fi începute negocierile și s-a făcut

ierarhizarea lor în funcție de dificultate. S-a trecut la elaborarea documentelor de poziție cu precizarea obiectivelor, mijloacelor și opțiunilor. A început pregătirea echipelor de negociatori.

În calitate de ministru al Integrării Europene am fost desemnat să fac parte din echipa care trebuia să participe, din partea Guvernului, la realizarea unui nou document strategic: Strategia Națională de Dezvoltare Economică a României pe Termen Mediu. Acest document a fost cerut de Comisia Europeană pentru a ajuta România să accelereze procesul de creare a unei economii de piață funcționale, capabilă să facă față concurenței din UE. La realizarea acestuia vor participa reprezentanți ai Guvernului, experți desemnați de partidele de la putere și din opoziție, de sindicate, de patronate, specialiști ai Academiei Române alături de experți ai Comisiei UE, ai statelor membre, ai Fondului Monetar Internațional și ai Băncii Mondiale.

În decembrie 1999, când Consiliul European reunit la Helsinki a luat decizia de a începe negocierile cu toate statele candidate cu care nu se negocia încă, deci și cu România, **DIE era totalmente pregătit**, gata să se angajeze și să răspundă obligațiilor ce reveneau Guvernului în noua fază a procesului integrării.

2.4. Ofertă de asistență Republicii Moldova

Înainte de a încheia trecerea în revistă a realizărilor din perioada decembrie 1996 – decembrie 1999, mă voi mai referi la încă o acțiune, în care am angajat DIE și care se raportează la România în granițele ei firești, și nu numai la cea din granițele ei de astăzi.

Este vorba despre deplasarea, pe care am făcut-o în 1998 în Republica Moldova, unde am avut întâlniri la cel mai înalt nivel, începând cu președintele Republicii, Petru Lucinski. Întâlnirea cu acesta, perfect reprezentant al nomenclurii sovietice, mi-a lăsat un gust amar. Am avut însă convorbiri îndelungate și interesante cu ministrul adjunct de Externe, responsabil cu integrarea europeană, Iurie Leanca, și cu alți înalți funcționari. Le-am pus la dispoziție întreaga experiență acumulată de DIE în procesul de integrare europeană, asigurându-i de dorința României de a-i asista pentru ca Republica Moldova să devină cât mai repede posibil

candidat la integrarea în UE. Am afirmat cu acest prilej că integrarea Republicii Moldova în UE este calea de reunificare a românilor și că o țară nu poate fi în același timp membru CSI și membru al UE.

3. DIE și integrarea în UE. Dificultăți și neîmpliniri

Dacă Departamentul Integrării Europene – DIE a avut rezultatele bune evocate mai sus, el s-a aflat însă în imposibilitatea de a-și îndeplini întru totul rolul de adevărat animator și coordonator al reformelor pe care am încercat să le promovez. Aceasta cu tot sprijinul de care s-au bucurat procesul integrării europene și eu personal din partea președintelui Emil Constantinescu, a președintelui PNȚCD, președinte al Camerei Deputaților, Ion Diaconescu și a prim-ministrului Victor Ciorbea.

Cu toate eforturile pe care le-am depus pentru a-l dezvolta și întări, DIE a rămas o structură cu un **număr redus de angajați**, total insuficient pentru îndeplinirea rolului complex pe care îl avea. Această situație a putut fi în parte corectată prin afirmarea competenței, seriozității și implicării ca singure criterii de promovare în cadrul DIE, unde s-a refuzat orice argument cu tentă de partid. Asistența externă acordată de către UE și de câteva state membre și prezența consilierilor străini, de care am amintit deja, au contribuit și ele la realizările DIE.

Consiliul Interministerial pentru Integrarea Europeană, format din reprezentanții tuturor ministerelor și prezidat de către ministrul Integrării Europene, **nu a putut nici el să acționeze în condiții optime** și să asigure un maximum de eficacitate procesului de coordonare și impulsione a reformelor necesare aderării. Și aceasta cu toate că se afla sub autoritatea prim-ministrului.

Dificultățile întâmpinate au fost de natură și origini diverse: tensiunile din Coaliție și obsesia menținerii ei, acțiunea fagocitară a Ministerului de Externe și relațiile privilegiate ale acestuia cu Cotrocenii, imaginea de executant tehnic și nu de actor politic pe care a avut-o DIE, sprijinul parțial al PNȚCD în anumite cazuri, atitudinea ostilă a prim-ministrului Radu Vasile și a ambasadorului la București al UE, Fokion Fotiadis. La acestea se adaugă, nu în ultimul rând, concepția Occidentului privind tranziția și prioritățile definite în acest proces.

3.1. PD – un Cal Troian în Coaliție

Dificultățile DIE s-au accentuat odată cu ocuparea postului de prim-ministru de către R. Vasile. El și aliații lui, în special cei din PD, au continuat cu multă perseverență eforturile făcute **pentru a reduce rolul DIE** în problematica armonizării legislative, a absorbției *acquis*-ului comunitar. Aceste eforturi au reușit în special la nivelul percepției și imaginii pe care DIE le-a avut atât în mass-media, cât și la Cotroceni.

PD-ul se împotriva unei reformări reale, în sens european, a României, și urmărea în primul rând satisfacerea unor interese înguste de clan. Obsesia evitării alegerilor anticipate au determinant acceptarea comportamentului și a multor acțiuni ale acestuia.

Ministerul de Externe, adevărată reductă a cadrelor comuniste, a fost vârful de lance al acțiunilor de anihilare și de sufocare a DIE. Bastion al PD în tot timpul Guvernării 1996-2000, el a fost condus la început de Adrian Severin, tânăra speranță a regimului comunist, devenit peste noapte mare promotor al valorilor europene, urmat de Andrei Pleșu și de P. Roman.

3.2. PNȚCD și integrarea europeană

PNȚCD și majoritatea deputaților partidului înțelegeau în mică măsură procesul integrării europene, în care vedeau cu totul altceva decât o adevărată modernizare a României. Președintele I. Diaconescu, o personalitate cu calități umane de excepție, profund atașat valorilor europene, de a cărui susținere am beneficiat, a fost, din nefericire, în unele împrejurări, depășit de dimensiunea și greutatea enormelor sarcini pe care le-a avut. Printre deputații PNȚCD care m-au susținut cu determinare și multă competență îl menționez pe George Șerban, autorul Proclamației de la Timișoara.

3.3. DIE – sabotat de prim-ministrul Radu Vasile

Personaj controversat, prieten cu ambasadorul UE la București, F. Fotiadis, și docil față de acesta, R. Vasile a fost un prim-ministru care nu a făcut cinste României. El a avut, totuși, și câteva acțiuni pozitive. Menționez continuarea plății datoriilor externe ale României, fapt ce a

influențat favorabil procesul de integrare europeană a țării. Ca prim-ministru a făcut însă tot ce a putut pentru a bloca atât activitatea DIE, cât și a mea personală. Menționez sabotarea a două din inițiativele mele.

În 1998 am organizat vizita la București a conducerii PPE, în frunte cu președintele Wilfried Martens. Ea urma să afirme susținerea acordată României în procesul integrării europene. R. Vasile, după ce s-a lăsat așteptat ore în șir de întreaga delegație și de conducerea PNȚCD în frunte cu președintele I. Diaconescu, a rămas numai câteva minute și nu a venit la cina oferită de W. Martens. În mod similar s-a comportat și cu ocazia vizitei la București a miniștrilor integrării europene ai tuturor țărilor candidate, amintită deja.

Radu Vasile a transferat gestionarea relațiilor cu Fondul Monetar Internațional și Banca Mondială, fără nici o justificare serioasă, ministrului Transporturilor, adică complicelui lui, T. Băsescu, și a refuzat să atribuie această responsabilitate DIE, așa cum solicitasem. Această solicitare, care evident nu avea nici o șansă de a fi acceptată, am făcut-o numai pentru a sublinia „eroarea” acestei decizii, negociate între R. Vasile și PD.

3.4. Fokion Fotiadis, machiavelicul ambasador al UE la București

Am avut raporturi dificile cu ambasadorul F. Fotiadis, datorită concepției diferite pe care o aveam despre relațiile care trebuiau să existe între România și UE. Consideram Polonia un exemplu de urmat, adică afirmarea cu toată fermitatea a intereselor noastre naționale și refuzul categoric al unei atitudini și al unui comportament de subordonat docil.

Definirea priorităților în desfășurarea reformelor ne separa, de asemenea. Pentru F. Fotiadis, creșterea economică era marea prioritate. Susținând evident acest imperativ, eu insistam însă și pe **necesitatea integrării unei dimensiuni morale în procesul de tranziție**, care să cuprindă repararea, pe cât posibil, a crimelor și injustițiilor săvârșite în perioada comunistă. Asta însemnând restituirea proprietăților, obligația realizării lustrației, lupta împotriva corupției și o corectă funcționare a justiției, ultimele două fiind strâns condiționate de lustrație, subiect pe care F. Fotiadis refuza să-l abordeze.

Percepția ambasadorului UE la București privind realitățile românești era în bună măsură lipsită de realism, trădând o superficială cunoaștere atât a acestora, cât și a istoriei țării. Ea era modelată, de altfel, și de promovarea propriei lui cariere. El sabota relațiile cu ministrul Integrării, pe care îl știa în conflict cu premierul.

3.5. Occidentul și Tranziția

Din păcate, aceeași lipsă de înțelegere și de viziune, pe care a avut-o ambasadorul UE la București, a caracterizat și o parte a membrilor Comisiei Europene și a Parlamentului European care se ocupau de România. Au existat, din fericire, și numeroase excepții precum deputatul european J. A. Giansily, despre care am vorbit deja.

Cauzele care au determinat atitudinea oficialităților europene au fost, desigur, multiple, începând cu viziunea pe care o avea Occidentul referitor la desfășurarea perioadei de tranziție de după căderea zidului Berlinului. La această viziune m-am referit deja în considerațiile generale făcute la începutul prezentei comunicări.

4. Suprimarea DIE și Integrarea Europeană în anul 2000

4.1. Înlocuirea prim-ministrului

În avionul care se întorcea de la Helsinki, președintele E. Constantinescu m-a felicitat pentru contribuția avută la desemnarea României pentru începerea negocierilor și și-a exprimat dorința ca rolul meu în această nouă etapă, în care a intrat România pe calea integrării în UE, să crească. Domnia sa m-a informat, de asemenea, de hotărârea luată de a-l schimba pe prim-ministrul R. Vasile și de a-l numi, în acest post, pe Radu Sârbu, șeful Fondului Proprietății de Stat – FPS.

A doua zi după întoarcerea de la Helsinki, am fost înștiințat de la Bruxelles că F. Fotiadis, care aflase de demiterea prim-ministrului, intriga pentru ca vizita președintelui Comisiei UE, Romano Prodi, și a Comisarului pentru lărgire, Günter Verheugen, prevăzută pentru începutul lunii ianuarie, să fie anulată dacă nu se revine asupra demiterii.

Până la urmă, după numeroase episoade, unde diverșii protagoniști, printre care P. Roman și R. Vasile, și-au arătat adevărata lor față,

înlocuirea prim-ministrului a reușit. Prețul, printre altele, a fost **dispariția DIE și preluarea negocierilor de aderare de către Ministerul de Externe.**

Noul prim-ministru, Mugur Isărescu, guvernatorul Băncii Naționale, era o personalitate cu reale competențe tehnice pentru funcția pe care o ocupa. El aparținea însă unei caste de privilegiați din epoca comunistă și era legat de cei care au preluat puterea imediat după decembrie 1989. Șeful Guvernului nu mai era un membru PNȚCD și partidul pierdea în felul acesta un post cheie. Această alegere a președintelui E. Constantinescu a fost determinată în mare măsură de situația din PNȚCD, care nu l-a acceptat ca prim ministru pe Radu Sârbu.

4.2. Desființarea Departamentului Integrării Europene – DIE

Suprimarea DIE în decembrie 1999, după summit-ul de la Helsinki, și transferul dosarului integrării europene către Ministerul de Externe, privându-l astfel de umbrela și autoritatea prim-ministrului au constituit o acțiune profund nocivă. Procesul integrării europene privea, cum am mai subliniat, reformele necesare îndeplinirii criteriilor de aderare și angaja toate ministerele. De aceea, plasarea lui sub directa autoritate a prim-ministrului era atât de necesară.

Ministerul de Externe, de la început, din decembrie 1996, a făcut tot ce a putut pentru a prelua controlul DIE. P. Roman, noul ministru de Externe, a reușit și a integrat în MAE, în ianuarie 2000, personalul DIE, începând cu Negociatorul Șef. **El beneficia astfel personal, în plan politic, de deschiderea negocierilor de aderare la UE.**

4.3. Ambasador, Șef al Misiunii României pe lângă UE

Președintele Emil Constantinescu mi-a oferit postul important, mai ales după deschiderea negocierilor cu UE, de ambasador, șef al Misiunii României pe lângă UE. Ministrul de Externe, Petre Roman, cu excepția temporizării numirii mele ca ambasador, în așa fel încât să nu iau parte la deschiderea oficială a negocierilor de aderare la Bruxelles, în martie 2000, s-a purtat corect, necreându-mi dificultăți și lăsându-mă să-mi desfășor activitatea așa cum doream.

La Misiune am găsit un colectiv destul de valabil din punct de vedere tehnic. Experții care îl constituiau erau însă în general **fără independență de gândire** și, în marea lor majoritate, condiționați de apartenența lor la Ministerul de Externe. Precizez că de-a lungul celor trei ani cât am fost ministrul Integrării Europene, șef al DIE, am încercat, fără succes, să obțin trecerea Misiunii României pe lângă UE din subordinea Ministerului de Externe în cea a DIE.

Cât timp am fost ambasador la Bruxelles, din mai 2000 până în martie 2001, m-am străduit, pe de o parte, să anim și să intensific activitatea Misiunii și, în același timp, să schimb atmosfera de lucru cazon-securistă pe care o găsisem. Pe de altă parte, în relațiile cu instituțiile europene și cu diversele oficialități, am încercat să fiu nu numai cât mai prezent și mai eficace, dar și cât mai european. Cred că, în parte cel puțin, am reușit.

4.4. Negocierile de aderare și Consiliul European de la Nisa, noi realizări

În momentul încheierii Guvernării 1996-2000, la sfârșitul anului 2000, negocierile de aderare a României la UE, proces lansat în decembrie 1999 prin hotărârea Consiliului European de la Helsinki, erau de acum angajate.

După lansarea oficială a acestora – la Bruxelles, în martie 2000 – echipa de negociatori, condusă de Negociatorul Șef, Aurel Ciobanu Dordea, își făcea datoria cu profesionalism. Se deschiseseră efectiv nouă din cele treizeci și unu de capitole de negocieri și se închiseseră provizoriu cinci dintre ele. Strategia Națională de Dezvoltare Economică a României pe Termen Mediu fusese terminată în martie 2000 și se spera ca în curând, ținând cont și de faptul că economia românească intrase într-o fază de creștere, ea să ajungă la nivelul cerut economiei unei țări membre a UE.

La **Consiliul European de la Nisa**, din decembrie 2000, s-a realizat acordul minimal privind reforma instituțiilor UE, pentru ca aceasta să poată funcționa având un număr de douăzeci și șapte de membri. S-a stabilit numărul de voturi atribuit fiecărei țări membre – deci și României – în Consiliul UE, numărul de locuri în diferitele instituții europene:

Parlament, Curte de Justiție, Curte de Conturi etc. S-a agreat, de asemenea, **un termen de șapte ani pentru integrarea României în UE**. A fost ultimul summit european la care a participat președintele Emil Constantinescu, pe care l-am însoțit în calitate de ambasador pe lângă UE.

4.5. Plecarea din postul de Ambasador, Șef al Misiunii României pe lângă UE

Imediat după câștigarea alegerilor de către președintele Ion Iliescu, ambasadorul României la Luxemburg, Tudorel Postolache, m-a contactat și mi-a sugerat să-i cer audiență noului președinte pentru a putea rămâne ambasador pe lângă UE și a-mi putea continua în felul acesta acțiunea. Nu eram dispus să colaborez cu I. Iliescu și i-am răspuns că eu nu cer nimic, însă fiind încă ambasador în funcție, noul președinte mă poate convoca. Nu m-a convocat, și aceasta mi-a permis să spun colegilor din PPE, care mă presau să fac tot posibilul pentru a rămâne în post, că nu eu am demisionat, ci am fost schimbat.

La plecarea mea de la Bruxelles, Fundația Konrad Adenauer a dat la sediul ei din localitate o recepție în onoarea mea, la care au fost prezente multe din cele mai reprezentative personalități ale PPE-ului. Îi menționez pe Wilfried Martens (președinte PPE), Hans-Gert Pöttering (viitor președinte al Parlamentului European), Jacques Santer (fost președinte al Comisiei UE), Wim van Veltzen (vicepreședinte PPE), Erna Hannicot-Schoepges (președinte al partidului CS-Luxemburg), Arman Lachet (trezorier IDC), Paul Rübig (președintele SME Union), Frantz Iosef Reuter (amfitrionul, directorul fundației la Bruxelles) etc.

5. Epilog. Revenirea la Putere a PSD

Revenirea la putere a PSD și a președintelui I. Iliescu, unul din principalii responsabili ai crimelor din decembrie '89 și din perioada de tranziție, instigatorul sinistrelor mineriade, își va pune amprenta nu numai pe viață politică și instituțională din România, dar și pe relațiile cu UE și pe negocierile de aderare. Neintrarea în Parlament a PNȚCD-ului, cel mai pro-european partid din România, membru asociat al PPE, principala

familie politică din Parlamentul European, a constituit un alt aspect negativ al noii etape care începea după alegerile din decembrie 2000.

Corupția se va amplifica din nou, începând cu cele mai înalte niveluri și Justiția nu va putea funcționa corect, fiind aservită politicului. Funcționarea administrației publice va ridica noi semne de întrebare și capacitatea ei de transpunere în viață a *acquis*-ului comunitar va fi nesatisfăcătoare.

România va cunoaște însă o perioadă de **creștere economică importantă, datorată în mare măsură politicii Guvernării 1996-2000**. Această creștere economică nu va putea totuși împiedica o nouă marginalizare a țării în procesul de lărgire al UE. În momentul intrării efective în UE, la 1 ianuarie 2007, România se găsea, în privința reformelor și a îndeplinirii criteriilor de aderare, pe ultimul loc din cele 10 țări, foste comuniste, recent integrate în UE. Până și Bulgaria se afla într-o situație mai bună.

Noul Guvern va înființa Ministerul Integrării Europene. Această instituție, mult mai mare decât DIE, avea însă un handicap major: nu mai era plasată sub directa autoritate a prim-ministrului. Ori, în integrarea europeană, cum am mai subliniat, sunt angajate toate ministerele.

Ministrul PSD al Integrării, Hildegard Puwak, o vajnică comunistă, a făcut rapid, după preluarea puterii, **epurări pe criterii politice și simpatii personale**. Negociatorul șef, A. Ciobanu-Dordea, a fost astfel demis. Ca să se justifice, d-na H. Puwak declara cu nerușinare că a preluat o moștenire catastrofală. Pentru a-l putea controla, ea a trecut, de asemenea, cum am menționat deja, Institutul European în subordinea noului minister pe care îl conducea. Menționez că dna Puwak va fi demisă, la cererea UE, pentru **incorectitudini în gestionarea fondurilor europene**.

Negocierile cu UE vor continua, începând cu anul 2001, **pe calea deschisă de Guvernarea 1996-2000**. PSD-ul avea tot interesul că România să devină cât mai curând membră a UE. Deținătorii puterii și acoliții lor, beneficiarii noii guvernări, puteau utiliza astfel avantajele integrării în UE, în special fondurile europene. Nu se urmărea

modernizarea țării și îndeplinirea criteriilor de aderare, ci simularea acestei îndepliniri. De aceea în negocierile cu UE va prevala adesea o atitudine servilă, de ocultare a dificultăților și de încercarea de a le depăși prin manevre și tot felul de abilități.

În acest sens, PSD a știut să utilizeze, în anumite posturi cheie, cu precădere în domeniul negocierilor, experți care în condiții dificile și-au desfășurat activitatea cu profesionalism și cât au putut mai bine. A fost cazul negociatorului șef Vasile Pușcaș și al unei mari părți din personalul fostului DIE, care s-a regăsit în noul Minister al Integrării Europene.

Strategia și atitudinea Guvernării PSD la nivelul integrării europene s-au perpetuat și după pierderea puterii de către acesta în decembrie 2004. **Guvernările ulterioare vor continua atitudinile și manevrele PSD-iste** privind îndeplinirea criteriilor de aderare și negocierile. Se va perpetua și chiar accentua controlul centralizat, atunci când nu afecta anumite interese partizane.

Cu toate aceste handicapuri și dificultăți, calea pe care România a fost angajată, prin hotărârea summit-ului UE din decembrie 1999 de a deschide cu aceasta negocierile de aderare, va duce la integrarea efectivă a țării în UE la 1 ianuarie 2007. Era o împlinire la care înainte cu un deceniu se putea cu greu spera.

6. Concluzii

În decembrie 1999, nivelul transpunerii în viață a reformelor, starea Justiției și a administrației românești, precum și situația economiei țării erau departe de a satisface cerințele criteriilor de aderare la UE. Deschiderea negocierilor de aderare cu România a fost, deci, o decizie politică. **A fost un succes politic major al Guvernării 1996-2000.**

Începerea negocierilor a fost favorizată atât de avantajele pe care lărgirea UE le prezenta pentru Occident cât și, doresc să cred, de luarea în considerare de către acesta a obligației morale pe care o avea față de țările din Europa de Est abandonate Uniunii Sovietice după cel de al II-lea Război Mondial.

Ea a devenit însă posibilă **datorită credibilității de care s-a bucurat în Occident Guvernarea 1996-2000.** Faptul că această

Guvernare a avut ca pilon central **PNȚCD, partid creștin-democrat, purtător al valorilor de libertate, justiție și solidaritate**, valori ce s-au aflat și la baza construcției UE, a determinat nu numai credibilitatea acestei guvernări, dar și-a pus amprenta și pe actele și acțiunile ei. Ea este cea mai curajoasă Guvernare de după decembrie 1989, în sensul asumării riscurilor sociale ale reformelor. Închei afirmând că Guvernarea 1996-2000, în comparație cu toate celelalte, care s-au succedat din decembrie 1989 și până astăzi, apare ca fiind de departe **cea mai performantă, singura angajată cu adevărat în promovarea valorilor și modelului european și a intereselor poporului român.**